

NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

S Ú H R N N Á S P R Á V A

**o výsledku kontroly
financovania vedecko-výskumnej činnosti zo zahraničných zdrojov na vybraných
vysokých školách a univerzitách**

Predkladá

Dr.h.c. doc. Ing. Ján Jasovský, PhD.
predseda
Najvyšší kontrolný úrad
Slovenskej republiky

Materiál obsahuje

Súhrnnú správu o výsledku kontroly

Bratislava, október 2013

O B S A H

Zhrnutie	3
1. Úvod.....	5
2. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky	7
3. Vybrané fakulty verejných vysokých škôl.....	9
3.1 Financovanie.....	9
3.2 Ľudské zdroje a organizácia riadenia	14
3.3 Podporné prostredie	17
3.4 Prenos dobrej praxe	18
3.5 Publikácie a citácie	19
3.6 Uplatňovanie výstupov	20
3.7 Zverejňovanie informácií o grantoch financovaných zo zahraničných zdrojov.....	21
3.8 Kontrola vybraných projektov financovaných zo zahraničných zdrojov	22
4. Odporúčania	22

Prílohy:

Príloha č. 1: Zoznam kontrolovaných subjektov

Príloha č. 2: Grafická a tabuľková časť

Príloha č. 3: Zoznam odporúčaní uvedených v protokoloch a záznamoch NKÚ SR o výsledku kontroly v 19 vybraných fakultách verejných vysokých škôl

Príloha č. 4: Zoznam skratiek

Súhrnná správa o výsledku kontroly

Zhrnutie

Zahraničné zdroje majú potenciál stať sa významným finančným zdrojom na podporu vedy a výskumu v SR.

Najvýznamnejším donorom vedecko-výskumnej činnosti v rámci zahraničných grantov kontrolovaných fakúlt bola vyhodnotená Európska únia. Slovenská republika môže žiadať o zahraničné granty na vedecko-výskumné aktivity z rámcových programov Európskej únie na výskum a vývoj na základe zaplatenej „vstupenky“, ktorú každoročne platí Slovenská republika do rozpočtu Európskej únie. V roku 2011 z každého zaplateného eura, ktoré odišlo z rozpočtu SR do rozpočtu EÚ sa späť (formou financovania konkrétnych projektov) vráti iba 18 centov. Z toho vyplýva, že Slovensko je v prípade 7. Rámcového programu pre výskum a vývoj čistým prispievateľom do rozpočtu EÚ.

Kontrolou NKÚ SR bolo zistené, že Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR nesleduje, ako prispievajú programy vedecko-výskumných projektov financovaných zo štátnych programov, štrukturálnych fondov a zahraničných zdrojov na plnenie prioritných cieľov vedecko-výskumnej činnosti v SR. Neexistuje model, ktorý by definoval, ktorý finančný nástroj a akým spôsobom prispieva k vedecko-výskumnému pokroku. Nie je nastavená súčinnosť finančných nástrojov v oblasti vedy, výskumu a inovácií, a teda nie je možné vyhodnotiť účinnosť programov ani efektívnosť použitia finančných prostriedkov.

Systém podpory v oblasti získavania zahraničných grantov pre výskum a vývoj verejným vysokým školám zo strany ministerstva nie je efektívny. V rámci celoštátneho meradla chýba systémová podpora riešiteľom projektov, ktorá by zahŕňovala financovanie prípravných fáz projektov, právnu podporu, financovanie patentov a ochranných známok. Systémová podpora by mala zahŕňať aj aktivity v oblasti marketingu, prezentácie výsledkov, ktoré by mali byť štandardnou súčasťou podporných aktivít súvisiacich s projektovou činnosťou a aktivít zameraných na šírenie výstupov vedecko-výskumnej činnosti.

Nie je vytvorený systémový nástroj, ktorý by zabezpečil stabilizáciu kvalitných vedeckých pracovníkov a zabránil tak „odlivu mozgov“. V prípade ak existuje motivačný prvok, tak je vytvorený len individuálne na úrovni univerzít (fakúlt).

Aby bolo verejné vysoké školstvo pripravené na čerpanie zahraničných zdrojov je nevyhnutná podpora kľúčových oblastí, ktoré sú v súčasnosti poddimenzované. Údaje poskytnuté 19 vybranými fakultami verejných vysokých škôl jednoznačne ukázali, že systém financovania vedy a výskumu zo zahraničných grantov verejnými vysokými školami sa nedá riešiť bez systémového prepojenia na:

- rozvoj a stabilizáciu ľudských zdrojov vo vysokom školstve,
- podporu samotného financovania aktivít spojených so získavaním a implementáciou zahraničných grantov,
- podporu mobilitných programov (významný dosah pri získavaní relevantných kontaktov pri získavaní zahraničných grantov, motivácia pracovníkov verejných vysokých škôl),
- zlepšenie vybavenia a infraštruktúry (konkurencieschopnosť pracovísk v medzinárodnom meradle je podmienená adekvátnym vybavením),
- zabezpečenie prenosu výsledkov výskumu do praxe.

V rámci vzorky 19 kontrolovaných fakúlt bolo možné identifikovať skupinu fakúlt, ktoré boli úspešné s efektívne nastaveným vnútorným prostredím. Objem zahraničných

grantov pri tejto skupine fakúlt predstavoval 86% celkového objemu získaných finančných prostriedkov zo zahraničia z celej vzorky fakúlt.

Fakulty, ktoré síce mali nižšiu účasť v zahraničných grantoch, prejavili potenciál na to, aby sa pri správnej systémovej podpore, mohli stať úspešnými. Účasťou, aj keď v nižšom počte zahraničných grantov, si budujú vlastné kapacity a know-how.

Dve fakulty dvoch verejných vysokých škôl nemali v období 2009-2012 žiadny zahraničný grant.

1. Úvod

Kontrolná akcia bola vykonaná v zmysle Plánu kontrolnej činnosti Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky (ďalej len „NKÚ SR“) na rok 2013.

Účelom kontrolnej akcie bolo:

- preveriť systém financovania a riadenia vedecko-výskumnej činnosti zo všetkých zahraničných zdrojov¹, a to na úrovni Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „MŠVVaŠ SR“ alebo „ministerstvo“) a na vybranej vzorke vysokých škôl a univerzít,
- zhodnotiť vedecko-výskumnú činnosť vybraných vysokých škôl a univerzít za roky 2009 - 2012 podľa vybraných fakúlt z hľadiska grantovej úspešnosti v prípade zahraničných grantov.

Predmetom kontroly bola analýza financovania vedy a výskumu zo zahraničných grantov v SR; vyhodnotenie úrovne koordinačnej a kontrolnej činnosti projektov vedy a výskumu.

Kontrola bola vykonaná v:

- Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR,
- 19 vybraných fakultách verejných vysokých škôl² na Slovensku.

Zoznam kontrolovaných subjektov, ako aj kritériá výberu fakúlt sú v Prílohe 1 Súhrnnej správy o výsledku kontroly financovania vedecko-výskumnej činnosti zo zahraničných zdrojov na vybraných vysokých školách a univerzitách (ďalej len „Správa“).

Aby NKÚ SR mohol vyhodnotiť efektívnosť a účinnosť systému financovania a riadenia vedecko-výskumnej činnosti zo zahraničných zdrojov, zamerail kontrolu na oblasť procesov (oblasť financovania, vnútorné procesy vybraných fakúlt a ministerstva), existenciu nástrojov (v oblasti riadenia, financovania, realizácie projektov), informácií (informovanosť, prenos know-how) a ľudských zdrojov.

Zdrojom informácií, z ktorých vychádzala táto Správa boli:

- Protokoly/Záznamy o výsledku kontroly NKÚ SR z 19 vybraných fakúlt verejných vysokých škôl³ a Protokol o výsledku kontroly, ktorá bola vykonaná na MŠVVaŠ SR,
- 28 vyplnených dotazníkov⁴ zameraných na zmapovanie názorov a návrhov na zlepšenie systému vedecko-výskumnej činnosti financovanej zo zahraničných zdrojov na verejných vysokých školách (predstavujú súčasť návrhov uvedených v tejto Správe),
- jednotné tabuľky vyplnené a verifikované každou vybranou fakultou verejnej vysokej školy zamerané o.i. na oblasť financovania, ľudských zdrojov, publikačnú činnosť, výstupy z projektov, prenos know-how,
- údaje Ministerstva financií SR,
- údaje Štatistického úradu SR.

Kontrola bola vykonaná za kontrolované obdobie rokov 2009 – 2012⁵.

¹ Pre potreby tejto kontrolnej akcie boli brané do úvahy iba výskumné granty zo zahraničia napriek tomu, že existuje ešte niekoľko iných typov grantov zo zahraničia (edukačné granty, umelecké granty, mobilitné granty,...), medzi výskumné granty zo zahraničia nepatria projekty štrukturálnych fondov.

² V texte tiež ako univerzity.

³ Z 19 fakúlt verejných vysokých škôl bola jedna fakulta konfesijnej verejnej vysokej školy.

⁴ Dotazníky vyplnilo 6 prorektorov, 6 dekanov, 12 prodekanov a 4 riešitelia.

Kontrolou bolo zistené:

Jedným z relevantných kritérií pre posudzovanie stavu výskumu a vývoja v krajine je výška celkových výdavkov investovaných na výskum a vývoj.

Zahraničné zdroje sú jedným z možných nástrojov financovania vedecko-výskumnej činnosti na verejných vysokých školách v SR.

Sektor verejných vysokých škôl je spolu so Slovenskou akadémiou vied najväčším hráčom v oblasti vedy a výskumu v SR a je tiež druhým najväčším príjemcom pomoci zo 7. Rámcového programu EÚ (po Slovenskej akadémii vied).

Na základe analýzy údajov získaných NKÚ SR v rámci vykonaných kontrol na vybraných fakultách sa javia ako najvýznamnejšie zahraničné zdroje na financovanie vedecko-výskumnej činnosti Rámcové programy Európskej únie (ďalej len „EÚ“). V rámci kontrolovaných fakúlt predstavovali v období 2009-2012 až 60,6 % celkového objemu zahraničných grantov na vedu a výskum.

Každý členský štát povinne prispieva do rozpočtu EÚ na programy EÚ. Zároveň sa subjekty členského štátu môžu uchádzať o finančné prostriedky z uvedených programov, a to žiadaním finančných prostriedkov na konkrétne projekty. Pomer medzi financiami, ktoré členský štát dáva na konkrétny program EÚ a finančnými prostriedkami, ktoré čerpá späť sa nazýva koeficient návratnosti.

Najdôležitejším a najprestížnejším programom EÚ na podporu výskumu a vývoja je „Rámcový program Európskej únie pre výskum, vývoj a demonštračné aktivity a program EUROATOM“ (ďalej len „7. Rámcový program EÚ“ alebo „7. RP“). V prípade 7. Rámcového programu EÚ pre výskum a vývoj⁶ je koeficient návratnosti Slovenskej republiky 0,18⁷, t.j. z každého zaplateného eura, ktoré odíde z rozpočtu SR do rozpočtu EÚ sa späť (formou financovania konkrétnych projektov) vráti iba 18 centov.

Z koeficientu návratnosti vyplýva, že Slovensko je v prípade 7. Rámcového programu EÚ čistým prispievateľom do rozpočtu EÚ. Zároveň však Slovensko patrí medzi krajiny EÚ s najmenšími výdavkami na výskum a vývoj v pomere k HDP. V roku 2011 mali nižší relatívny objem výdavkov na výskum a vývoj ako Slovensko (0,68%) v rámci EÚ iba Bulharsko (0,57%), Cyprus (0,48%) a Rumunsko (0,48%)⁸.

V rámci systému čerpania finančnej pomoci zo zahraničných zdrojov na výskum a vývoj sú na jednej strane subjekty, ktoré sú schopné pripraviť projekty a zabezpečiť ich finančnými a ľudskými zdrojmi tak, aby boli konkurencieschopné a na druhej strane MŠVVaŠ SR, ktoré v zmysle zákona zodpovedá⁹ „za vytváranie podmienok na uskutočňovanie výskumu a vývoja tvorbou koordinačných, legislatívnych a finančných nástrojov v oblasti vedy a techniky a medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce a súčasne zodpovedá za efektívne využívanie prostriedkov štátneho rozpočtu vynakladaných na vedu a techniku“.

⁵ V prípade hodnotenia systému bol relevantný posledný platný stav počas výkonu jednotlivých kontrol, t.j. príslušné obdobie roku 2013.

⁶ V súčasnosti sa realizuje v poradí už 7. Rámcový program EÚ pre výskum a vývoj.

⁷ Na základe vypracovanej metodiky Ministerstva financií SR pre výpočet koeficientu návratnosti, Slovenská republika povinne prispela v roku 2011 do účasti v 7. Rámcovom programe sumou 40,27 mil. EUR. Na základe aktivity slovenských subjektov bolo späť na vedecko-výskumnú činnosť získaných iba 7,27 mil. EUR.

⁸ Zdroj Štatistický úrad SR, Eurostat

⁹ V zmysle § 10 zákona č. 172/2005 Z.z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov

V podmienkach SR bol zaznamenaný nárast výdavkov na výskum a vývoj, ako aj jeho nárast z podielu HDP. Najvýznamnejší vplyv na nárast týchto výdavkov malo financovanie zo štrukturálnych fondov, najmä prostredníctvom Operačného programu Výskum a vývoj.

V prostredí verejných vysokých škôl však nie je možné naplno využiť štrukturálne fondy na podporu vedy a výskumu (viď graf 1 a 2 v Prílohe č. 2). V Bratislavskom kraji je 34,29 % vysokého školstva na Slovensku. Avšak vzhľadom na vysoký HDP tohto regiónu nespadá tento región pod plnú podporu, a teda verejné vysoké školy v Bratislavskom kraji sa nemôžu v plnej miere uchádzať o finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ na výskum a vývoj a vôbec sa nemôžu uchádzať o finančné prostriedky na rekonštrukciu budov a nákup prístrojového vybavenia. Uvedená nevýhoda nie je zohľadnená v dotačnom systéme MŠVVaŠ SR.

Pri pozitívnom vývoji rastu HDP regiónov Slovenska je možné, že po roku 2020 vypadnú spod maximálnej podpory zo štrukturálnych fondov aj iné regióny Slovenska. Na rozdiel od štrukturálnych fondov financovanie výskumu a vývoja zo zahraničných grantov, vrátane programov EÚ, nie je ovplyvnené výškou HDP ani iným makroekonomickým ukazovateľom. Tento fakt by nemal byť opomínaný a mal by poukázať na potrebu podpory a prehodnotenie prístupu k zahraničným grantom, ako účinným nástrojom financovania vedy a výskumu na Slovensku.

V programovom období 2014-2020 je pripravovaný nástupca 7. Rámcového programu EÚ, program Horizont 2020 s očakávaným rozpočtom 70 mld. EUR, čo je výrazne vyšší rozpočet ako rozpočet súčasného 7. Rámcového programu v sume 50,52 mld. EUR.

Z metodiky MF SR pre výpočet koeficientu návratnosti vyplýva, že ak sa zvýši rozpočet programu, zvýši sa aj príspevok Slovenska na tento program, ktorý bude musieť zaplatiť do rozpočtu EÚ. Získavanie zdrojov na vedecko-výskumnú činnosť zo zahraničných zdrojov, je limitované možnosťami samotných fakúlt a univerzít, a to v oblasti finančnej, personálnej, ako aj v oblasti materiálneho vybavenia. Bez systémovej podpory štátu nebudú tieto subjekty schopné v plnej miere zareagovať na finančné možnosti programu Horizont 2020.

2. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

NKÚ SR preveril systém financovania a riadenia vedecko-výskumnej činnosti zo zahraničných zdrojov na úrovni MŠVVaŠ SR.

Napriek tomu, že verejné vysoké školy sú významným hráčom pri získavaní zahraničných grantov na výskum a vývoj, nie je na ministerstve zriadený útvar alebo pozícia, ktorá by sa špecializovala na uvedenú agendu, a teda napomáhala k efektívnejšiemu a účinnému využívaniu tohto potenciálu. Na MŠVVaŠ SR nie sú zavedené vnútorné písomné postupy stanovujúce pracovné procesy pri riadení, financovaní, získavaní, overovaní, spracovávaní a vyhodnocovaní údajov o vedecko-výskumnej činnosti na verejných vysokých školách financovanej zo zahraničných zdrojov.

MŠVVaŠ SR nevyhodnocuje účinnosť použitia zahraničných zdrojov

Pri realizovaní každej stratégie je nevyhnutné jej správne, včasné a efektívne vyhodnotenie.

Jedným z cieľov dlhodobého zámeru¹⁰ MŠVVaŠ SR je „zvyšovať podiel výnosov vysokých škôl, získaných v rámci riešenia výskumných projektov k výnosom z dotácií na poskytovanie akreditovaných študijných programov“. Na MŠVVaŠ SR však nie je zavedený nástroj, ktorým by sa stanovené ciele sledovali a vyhodnocovali. Pre zvyšovanie financovania vedecko-výskumnej činnosti z mimorozpočtových zdrojov NKÚ SR považuje takýto nástroj za dôležitý.

MŠVVaŠ SR vo viacerých strategických materiáloch vyhodnocuje prínosy vedecko-výskumnej činnosti. V oblasti zahraničných zdrojov sa tieto prínosy vyhodnocujú iba s ohľadom na 7. RP. Napriek tomu, že 7. RP je významným zahraničným finančným nástrojom, je potrebné vyhodnocovať prínosy aj z iných zahraničných zdrojov, ktoré predstavujú dôležitú časť financovania vedecko-výskumnej činnosti verejných vysokých škôl.

Ministerstvo nesleduje spolupôsobenie účinnosti vedecko-výskumných projektov z rôznych finančných zdrojov na plnenie prioritných cieľov vedecko-výskumnej činnosti v SR

Ministerstvo nesleduje ako prispievajú programy vedecko-výskumných projektov financovaných zo štátnych programov, štrukturálnych fondov a zahraničných zdrojov na plnenie prioritných cieľov vedecko-výskumnej činnosti v SR. Neexistuje model, ktorý by definoval, ktorý finančný nástroj a akým spôsobom prispieva k vedecko-výskumnému pokroku, respektíve ako je nastavená súčinnosť finančných nástrojov v oblasti vedy, výskumu a inovácií.

Pri vyhodnocovaní správnosti nastavenia stratégie a jej financovania je nevyhnutné priebežne sledovať dopad všetkých druhov finančných prostriedkov, ktoré do systému vstupujú. Podstatná je aj vhodnosť použitia týchto prostriedkov (podľa charakteru finančného nástroja) a hlavne určenie ich efektívnosti a účinnosti pri plnení nastavených cieľov.

Potreba prehodnotenia motivačného systému

Analýzou dotačného systému ministerstva NKÚ SR zistil, že za každé získané euro z vedecko-výskumného projektu financovaného zo zahraničného zdroja v rokoch 2010 a 2011 bolo určených 0,85 EUR vo forme dotácie.

Pri vyhodnotení odpovedí v dotazníkoch fakúlt len 29% respondentov uviedlo, že zvýšenie dotácie zo ŠR, resp. akreditácia MŠVVaŠ SR je motiváciou k zapojeniu sa do zahraničných výskumných grantov (viď graf č. 5 v Prílohe 2).

V prieskume NKÚ SR bol viacerými respondentmi definovaný problém, ktorý vidia verejné vysoké školy v metodike financovania vysokých škôl, kde je jedným z hlavných kritérií počet študentov. Na základe tohto kritéria vysoké školy prijímajú veľký počet študentov, čím výrazne narastá pedagogická záťaž tvorivých pracovníkov a nezostáva priestor na takú vedecko-výskumnú prácu, aká je potrebná pre udržiavanie úrovne v nesmierne progresívnom medzinárodnom výskumnom priestore.

NKÚ SR odporúča prehodnotiť systém stanovenia výkonových parametrov, a tým významnejšie motivovať verejné vysoké školy, aby aktívnejšie vyhľadávali zdroje na financovanie vedecko-výskumnej činnosti zo zahraničia, čím by sa zvýšilo financovanie vedecko-výskumnej činnosti verejných vysokých škôl v SR.

¹⁰ Dlhodobý zámer vo vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti pre oblasť vysokých škôl do roku 2014

Ministerstvo nemá nástroj na podporu projektového riadenia

NKÚ SR kontrolou na ministerstve dospel k záveru, že MŠVVaŠ SR nezabezpečuje priamu podporu verejným vysokým školám v rámci projektového riadenia pri zostavovaní a riadení projektov vedecko-výskumnej činnosti zo zahraničných zdrojov, t. z. MŠVVaŠ SR neorganizovalo aktivity, ktoré by pomáhali verejným vysokým školám pri zostavovaní projektov vedecko-výskumnej činnosti financovaných zo zahraničných zdrojov a ich úspešnej implementácii. Úspešnosť realizácie projektu z administratívnej, procesnej, marketingovej, právnej a finančnej stránky záležala na schopnostiach riešiteľov a ich tímov, priamej podpory fakulty, resp. rektorátu verejnej vysokej školy, prípadne podpory zo strany koordinátora projektu.

3. Vybrané fakulty verejných vysokých škôl

NKÚ SR vykonal kontrolu financovania vedecko-výskumnej činnosti zo zahraničných zdrojov na vzorke 19 vybraných fakúlt verejných vysokých škôl.

3.1 Financovanie

Tvorba vlastných fondov ako dobrý nástroj na zabezpečenie realizácie projektov

Až 74% fakúlt sa vyjadrilo, že je problematické až nemožné vopred plánovať vlastné zdroje, ktoré sú nevyhnutné na podanie žiadosti o grant (povinné spolufinancovanie, náklady na projektové tímy, ktoré pripravujú žiadosti, prefinancovanie a pod.).

Spoločným znakom 5 fakúlt (tabuľka 2, str. 12), ktoré mali najväčší objem zahraničných grantov bolo, že si vytvárali vlastné fondy na úrovni fakúlt, v ktorých kumulovali finančné prostriedky pre potreby spolufinancovania či prefinancovania projektov. V niektorých prípadoch, ak nestačili fakultám vlastné zdroje, mohli žiadať o finančné prostriedky univerzity, ktorá tiež mala vytvorený vlastný fond určený pre projektovú podporu. Fondy boli vedené hlavne ako mimorozpočtové položky tvorené z vlastných príjmov alebo z ušetrených prostriedkov z iných projektov. Finančné prostriedky do fondov boli vyčleňované napr. ako fixné percento z rozpočtu fakulty alebo fixná suma, čo zabezpečilo pravidelné dopĺňanie zdrojov.

Väčšina fakúlt, ktoré mali vytvorené fondy na prefinancovanie alebo spolufinancovanie prioritne používala tieto vlastné zdroje hlavne na financovanie štrukturálnych fondov. V prípade ak fakulta implementovala väčší počet projektov, ktoré viazali na seba prostriedky z týchto vlastných fondov boli aktivity vo väzbe na prípravu ďalších projektov obmedzené z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov fakulty/univerzity.

NKÚ SR identifikoval niekoľko zásad, ktorými sa riadili úspešné fakulty, aby znížili finančnú náročnosť pri príprave a realizácii projektov zo zahraničných grantov, a to:

- sústredovali sa na projekty, ktoré nevyžadovali spolufinancovanie a boli 100% financované donorom, resp. sa orientovali na projekty, ktoré poskytovali vyššiu úroveň financovania zo strany poskytovateľa,
- sústredovali sa na programy, v ktorých boli flexibilné prvky pre implementáciu projektu, napr. paušálne sadzby pre nepriame náklady, ktoré sa vyplácali percentom z celkových oprávnených nákladov,
- na spolufinancovanie využívali možnosti, ktoré ponúkala Agentúra na podporu výskumu a vývoja (ďalej len „APVV“) pre univerzity a vedecko-výskumné organizácie na dofinancovanie účasti v 7. RP vo vedecko-výskumných projektoch až do výšky 25% celkových nákladov. APVV však poslednú výzvu uverejnila

v roku 2011, čiže v súčasnom období nie je zo strany ministerstva prostredníctvom tejto agentúry zabezpečená finančná podpora pre dofinancovanie účasti v 7. RP.

Snahu o zahraničné granty je nutné podporiť konkrétnymi nástrojmi zo strany štátu

Novela zákona o VŠ¹¹ zavedením systému viaczdrojového financovania umožnila vysokým školám získavať časť finančných prostriedkov na základe vlastných aktivít aj z iných zdrojov. K iným zdrojom patria o. i. aj prostriedky zo zahraničných grantov.

V rámci prieskumu NKÚ SR až 71% opýtaných uviedlo, že jedným z dôvodov, prečo sa snažia zapojiť do projektov financovaných zo zahraničných grantov je nedostatočné financovanie zo strany štátu. Zapojením sa do zahraničných grantov mohli fakulty realizovať výskum, na ktorý majú potenciál, ale pri nedostatočnej finančnej podpore štátu by nebolo možné ho využiť.

Pri definovaní nedostatočného financovania pri implementácii zahraničných grantov respondenti uviedli, že nedostatočné financovanie je citeľné hlavne pri:

a) finančnom krytí prefinancovania, spolufinancovania

50 % respondentov uviedlo, že nedostatok finančných prostriedkov pri spolufinancovaní a prefinancovaní je jednou z hlavných príčin, ktoré majú vplyv pri rozhodovaní, či sa fakulta bude snažiť získať zahraničný grant alebo nie.

b) pri tvorbe projektov

39 % respondentov uviedlo, že súčasný systém nedostatočne motivuje verejné vysoké školy pripravovať žiadosti o zahraničný grant. Neexistuje nástroj, ktorý by finančne podporil tvorbu projektov, ktorá na seba viaže personálne a finančné zdroje bez záruky, či projekt bude schválený alebo nie. Pre názornosť náročnosti úsilia o získanie finančných prostriedkov zo zahraničných zdrojov je možné zhrnúť úspešnosť podávania žiadostí najväčšiemu donorovi – EÚ. V rámci 19 kontrolovaných fakúlt bola fakulta s najvyšším počtom realizovaných projektov Rámcových programov EÚ Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach (zo 16 zahraničných grantov až 12 bolo financovaných z Rámcových programov EÚ). Napriek svojim významným skúsenostiam má fakulta za obdobie svojej existencie priemerne sledovanú úspešnosť podávania projektov v pomere 1:7, t.j. na sedem podaných návrhov projektov je úspešná v jednom prípade. Pri fakultách, ktoré nemajú takéto skúsenosti a snažia sa etablovať do medzinárodného výskumného priestoru je úspešnosť podávania žiadostí ešte nižšia.

Motivačný systém, ktorý by umožnil finančne podporiť prípravu a podávanie projektov, by zvýšil frekvenciu podávania žiadostí o grant a podporil by skúsenosti fakúlt s prípravou žiadostí a následne aj ich kvalitu.

c) motivačnom systéme pre pracovníkov

36 % respondentov uviedlo, že chýba motivačný systém pre pracovníkov verejných vysokých škôl, ktorý by umožnil finančne oceniť účasť pracovníkov na príprave a podávaní projektov. Niektoré fakulty pristúpili k vnútornému motivačnému systému, ktorý oceňuje takýchto pracovníkov. Z dôvodu nedostatočného odmeňovania na verejných vysokých školách špičkoví absolventi fakúlt, ktorí by mohli byť potenciálni vedeckí pracovníci získavajúci zahraničné vedecké granty, odchádzajú do súkromného sektora alebo pokračujú vo vedeckej činnosti v zahraničí.

¹¹ Zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

d) poskytovanie rozpočtových príspevkov na zahraničné pracovné cesty

14 % respondentov uviedlo ako veľmi efektívny nástroj na zvýšenie počtu zahraničných grantov finančnú podporu výskumných mobilít akademických zamestnancov, resp. ich účasť v medzinárodných výskumných tímoch. Na vysokú účinnosť zahraničných pracovných ciest vo väzbe na zahraničné granty poukázal aj výsledok prieskumu NKÚ SR, v ktorom až 82% fakúlt, ktoré realizovali zahraničný grant uviedlo ako hlavný zdroj kontaktov, na základe ktorých získali zahraničný výskumný grant práve osobný kontakt nadviazaný počas zahraničných ciest, stáží, pobytov, workshopov, seminárov a pod.

Európska komisia je jednoznačne najvýznamnejším prispievateľom na vedecko-výskumné projekty zo zahraničia

Na základe analýzy údajov získaných NKÚ SR v rámci vykonaných kontrol na 19 fakultách je jednoznačne najvýznamnejším poskytovateľom finančných zdrojov na vedecko-výskumnú činnosť zo zahraničia Európska komisia cez Rámcové programy EÚ¹². V rámci kontrolovaných fakúlt bolo v kontrolovanom období až 60,4 % z celkového objemu zahraničných grantov na výskum a vývoj poskytnutých z Rámcových programov EÚ. Ďalší významnejší donori v rámci 19 fakúlt sú uvedení v tabuľke č. 1.

Tabuľka č. 1 Významní donori v rámci zahraničných grantov

Donor	Počet projektov	Prijaté finančné prostriedky 2009-2012	Celkový rozpočet projektov	Podiel prijatých finančných prostriedkov 2009-2012	Podiel z rozpočtu všetkých projektov celkom
Európska komisia	63	4 214 368,52	8 997 349,05	44,93%	60,42%
Porticus by Stiftung Auxilium, (Švajčiarsko)	9	189 250,00	249 250,00	2,02%	1,67%
Clementia Verein, (Nemecko)	8	227 300,00	227 300,00	2,42%	1,53%
Delcam PLC (UK)	1	3 950 800,00	3 950 800,00	42,12%	26,53%
Howard Gughes Medical Institute, Office of Grants and Special Programmes (USA)	1	194 480,00	494 500,00	2,07%	3,32%

Zdroj: Spracované NKÚ SR z dokumentov predložených kontrolovanými subjektmi

Prvých päť najúspešnejších fakúlt dokázalo pokryť 86% zdrojov zo všetkých zahraničných grantov 19 fakúlt

Na základe analýzy podkladov z 19 fakúlt bolo zistené, že najvyšší objem finančných prostriedkov zo zahraničných grantov bol získaný na Materiálovotechnologickej fakulte STU v Bratislave s objemom 4 043 101,58 EUR. Celkový objem získaných zahraničných grantov vybranej vzorky 19 fakúlt je 14 866 011,84 EUR.

¹² Počas kontrolovaného obdobia boli projekty financované zo 6. a 7. RP.

Tabuľka č. 2 Hodnotenie vybraných fakúlt verejných vysokých škôl podľa **objemu** získaných finančných prostriedkov v rokoch 2009 – 2012

Poradie	Univerzita	Fakulta	Objem finančných prostriedkov zo zahraničných grantov v EUR
1.	SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE	Materiálovotechnologická fakulta	4 043 101,58
2.	TECHNICKÁ UNIVERZITA V KOŠICIACH	Ekonomická fakulta ¹³	3 899 036,06
3.	UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE	Prírodovedecká fakulta	2 906 904,74
4.	SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE	Fakulta chemickej a potravinárskej technológie	1 278 079,00
5.	KATOLÍCKA UNIVERZITA V RUŽOMBERKU	Filozofická fakulta	636 304,23

Zdroj: Spracované NKÚ SR z dokumentov predložených kontrolovanými subjektmi

Prvých päť fakúlt (tabuľka č. 2) dokázalo pokryť 86% objemu zdrojov zo všetkých zahraničných grantov 19 fakúlt, pričom dve fakulty nemali schválený žiadny projekt v rámci kontrolovaného obdobia.

Nakoľko objem získaných finančných prostriedkov fakultami môže byť v závislosti od typu projektu a zamerania fakulty variabilný, výkonnosť fakúlt možno vyhodnotiť aj z hľadiska úspešnosti v počte schválených projektov. V rámci 19 kontrolovaných fakúlt bolo financovaných v kontrolovanom období zo zahraničných grantov 108 vedecko-výskumných projektov.

Tabuľka č. 3 Hodnotenie vybraných fakúlt verejných vysokých škôl podľa **počtu** schválených projektov v rokoch 2009 – 2012

Poradie	Univerzita	Fakulta	Počet zahraničných grantov	Počet účasti v Rámcových programoch EÚ
1.	KATOLÍCKA UNIVERZITA V RUŽOMBERKU	Filozofická fakulta	27	0
2.	TECHNICKÁ UNIVERZITA V KOŠICIACH	Ekonomická fakulta ¹⁴	16	12
3.	UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE	Prírodovedecká fakulta	16	9

¹³ Všetky zahraničné granty sa týkali odboru „informačné technológie“.

¹⁴ Všetky zahraničné granty sa týkali odboru „informačné technológie“.

Poradie	Univerzita	Fakulta	Počet zahraničných grantov	Počet účasti v Rámcových programoch EÚ
4.	SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE	Fakulta chemickej a potravinárskej technológie	7	6
5.	SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE	Materiálovotechnologická fakulta	6	3

Zdroj: Spracované NKÚ SR z dokumentov predložených kontrolovanými subjektmi

Na základe predložených zoznamov projektov fakultami¹⁵ možno vyhodnotiť ako najúspešnejšiu fakultu v počte projektov na vedecko-výskumnú činnosť zo zahraničných grantov Filozofickú fakultu Katolíckej univerzity v Ružomberku, ktorá mala 27 zahraničných grantov v oblasti výskumu a vývoja. Špecifikom je, že fakulta nemala ani jeden zahraničný grant financovaný z Rámcových programov EÚ, ale ako pomerne mladá fakulta sa špecializovala na granty financované menšími programami a nadáciami z Európy a USA.

Z celkového počtu 19 fakúlt prvých päť (tabuľka č. 3) dokázalo pokryť 67% počtu všetkých projektov.

Štrukturálne fondy majú dosah na implementáciu vedecko-výskumných projektov zo zahraničných grantov

Napriek tomu, že bola kontrola NKÚ SR zameraná na vedecko-výskumnú činnosť a zahraničné granty, nie je možno úplne oddeliť a nedotknúť sa oblasti štrukturálnych fondov, ktorá priamo aj nepriamo vplyva na úspešnosť pri príprave žiadostí o výskumné granty zo zahraničia.

V podmienkach SR bol zaznamenaný nárast celkových výdavkov na výskum a vývoj, ako aj jeho nárast z podielu HDP (Príloha č. 2, graf č.1 a 2). Najvýznamnejší vplyv na nárast týchto výdavkov malo financovanie zo štrukturálnych fondov, najmä prostredníctvom Operačného programu Výskum a vývoj. Štrukturálne fondy EÚ možno považovať za najobjemnejší finančný nástroj na podporu výskumu a vývoja v SR. Prvé výzvy boli vyhlásené v roku 2008, čo malo výrazný vplyv na nárast výdavkov pre výskum a vývoj v SR od roku 2009.

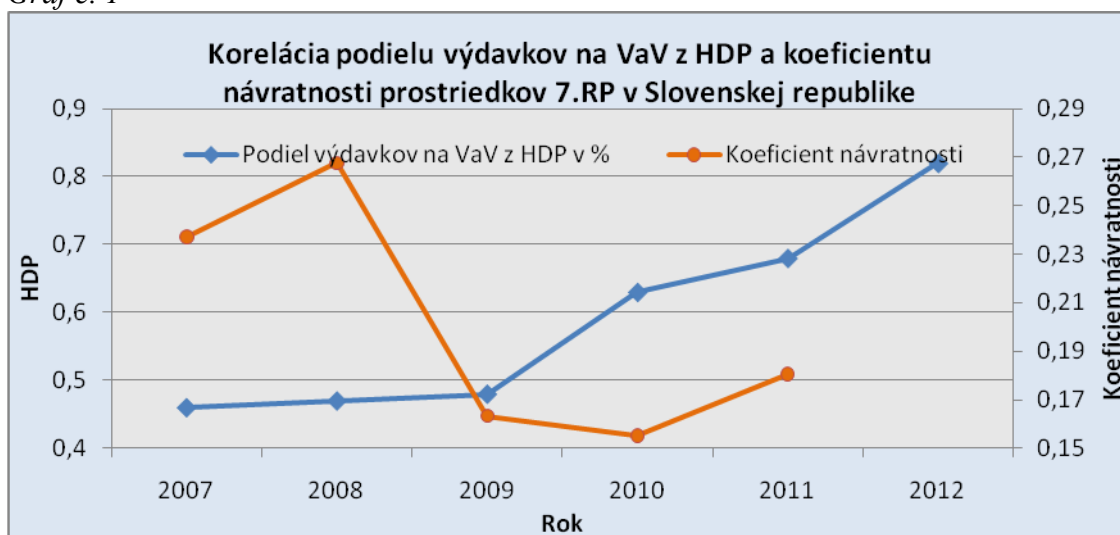
Štrukturálne fondy, napriek tomu, že nie sú zaradované medzi zahraničné granty, ovplyvňujú do istej miery čerpanie zo zahraničných grantov. Fakulty vyhodnotili ako pozitívum financovania štrukturálnych fondov investície do podpornej infraštruktúry. Excelentné centrá, ktorých materiálne vybavenie bolo zabezpečené zo štrukturálnych fondov majú potenciál stať sa konkurencieschopnými pracoviskami, ktorým sa zvýši šanca získať zahraničný grant nielen v Európe. Takto vybudované centrá môžu byť motiváciou pre kvalitných vedcov, aby pripravovali projekty na medzinárodnej úrovni a zotrvali v slovenskej vede. Podmienkou však je zabezpečenie udržateľnosti týchto centier.

Na základe komunikácie so zástupcami verejných vysokých škôl, ako aj záverov z dotazníkov bolo deklarované, že v súčasnom období je možné chápať štrukturálne fondy ako „konkurenciu“ zahraničným grantom, a to hlavne z dôvodu nižšej náročnosti výskumných úloh a v neposlednom rade aj výhody komunikácie v slovenskom jazyku. Na realizáciu

¹⁵ Správnosť zoznamov bola overená aj na úrovni MŠVVaŠ SR z podkladov pre výpočet dotácií.

projektov štrukturálnych fondov sú prioritne viazané vlastné finančné zdroje fakúlt (na zabezpečenie spolufinancovania, prefinancovania a pod.), ako aj ľudský potenciál. Následne nezostáva kapacitný a finančný priestor na implementáciu náročných medzinárodných výskumných úloh, v ktorých vo väčšine prípadov prebieha komunikácia v anglickom jazyku. Ak sa táto informácia zoberie do úvahy a porovná sa vývoj nárastu výdavkov SR na výskum a vývoj a prepad koeficientu návratnosti 7. RP, ktorý je viazaný práve na rok 2009 (graf č. 1), je možné pripustiť, že uvedená „konkurencia“ uvádzaná výskumníkmi existuje.

Graf č. 1

Zdroj: MF SR, Štatistický úrad SR

Ak má byť Slovensko úspešné v európskom výskumnom priestore je potrebné nastaviť národné schémy (vrátane štrukturálnych fondov EÚ) tak, aby bola zabezpečená vzájomná previazanosť a súčinnosť medzi týmito finančnými nástrojmi a nastala vzájomná logická napojenosť s medzinárodnými výskumnými programami. Špeciálne sa to týka pripravovaného programu Horizont 2020, na ktorého financovaní sa Slovensko bude priamo podieľať nemalou čiastkou.

3.2 Ľudské zdroje a organizácia riadenia

Zriadenie koordinačných pracovísk – účinný krok pri získavaní zahraničných výskumných grantov

Vybrané fakulty väčšinou nemali personálne ani finančné kapacity na zriaďovanie špeciálnych pracovísk alebo pozícií, ktoré by boli zamerané priamo na zahraničné granty. Z kontrolovaných 19 fakúlt malo špecializované útvary len 5 fakúlt, a to boli hlavne veľké fakulty s počtom nad 1500 študentov. V štruktúrach fakúlt boli skôr vytvorené útvary na prípravu a implementáciu projektov zo štrukturálnych fondov.

Súčasný model nastavenia administrácie projektov je vo väčšine vybraných fakúlt na pleciach konkrétnych vedeckých pracovísk a vedeckých tímov, ktorí vykonávajú kroky od sledovania informácií o vhodných zahraničných grantoch, cez samotnú administráciu žiadosti o zahraničný grant a následne administráciu spojenú s riešením zahraničného výskumného grantu.

Napriek tomu, že len 5 fakúlt malo zriadené špecializované útvary, z prieskumu NKÚ SR vyplynulo, že až 57 % opýtaných sa vyjadrilo, že jedným z najúčinnějších podporných krokov pri získavaní zahraničných výskumných grantov by bolo zriadenie samostatných koordinačných útvarov na úrovni univerzity, resp. fakulty. Tieto útvary by mali

byť zamerané na monitorovanie potenciálnych zdrojov zo zahraničných grantov a informovanie o vzniknutých možnostiach na fakultách/univerzitách. Následne by zabezpečovali administratívnu podporu v prípade pozitívnej odozvy od riešiteľských tímov.

Až 43% opýtaných v rámci prieskumu sa vyjadrilo, že profesionalizácia administratívneho manažmentu by prospela k zlepšeniu prípravy projektov, teda administratívni pracovníci, ktorí majú skúsenosti, sú vzdelávaní, jazykovo vybavení a plnohodnotne vedia zadministrovať agendu zahraničných grantov.

Zavedením systému, ktorý odbremení vedecké kapacity, by vznikol priestor pre riešiteľov efektívnejšie napredovať vo svojej vedecko-výskumnej činnosti, ako aj priestor pre nových riešiteľov, ktorých odrádzala vysoká administratívna záťaž pri príprave a riešení projektov. Takto nastavený systém by mal pozitívny dopad na kvalitu a počet projektov vedecko-výskumnej činnosti financovanej zo zahraničných zdrojov, ako aj na hospodársky výsledok fakúlt a verejných vysokých škôl. Súčasne by podporil zvýšenie efektívnosti a účinnosti už existujúcej celoštátnej podpory účasti na zahraničných výskumných grantoch vytvorením siete konkrétnych pracovísk pre systematické šírenie informácií a zabezpečil by aj relevantnú spätnú väzbu.

Z prieskumu NKÚ SR tiež vyplynulo, že existenciu špecializovaných útvarov je možné pozorovať ako dobrú prax na významných svetových univerzitách.

Vo vzorke 19 slovenských fakúlt je možné tiež definovať fakulty, ktoré uvádzajú pozitívnu skúsenosť s vytvorením administratívnych pozícií/útvarov a ich výraznú pomoc pri agende zahraničných grantov (Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, Lesnícka fakulta Technickej univerzity vo Zvolene). Napr. osobitný prístup zvolila Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave, ktorá mala zriadené projektové centrum. Toto sa členilo na samostatné oddelenie pre administratívu štrukturálnych fondov a samostatné oddelenie pre administratívu zahraničných projektov. V rámci Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave bolo zapojených pri počte 16 vedecko-výskumných projektov zo zahraničných grantov až 10 katedrií, čo bol najväčší počet zapojených odborných útvarov z vybraných 19 fakúlt. Fakulta jednoznačne deklaruje výrazne pozitívnu skúsenosť zo zriadením špecializovaných útvarov.

Všetko stojí a padá na kvalitných ľudských zdrojoch

Kvalifikované ľudské zdroje sú základným predpokladom na kvalitný výskum. Úspešnosť získania zahraničných grantov je dokázateľne silne viazaná na medzinárodne uznávané vedecké osobnosti a ich osobné kontakty.

Keďže zahraničné granty sú väčšinou realizované viacerými riešiteľmi z rôznych krajín a rôznych inštitúcií, je veľmi náročná a prestížna pozícia koordinátora, ktorý je nositeľom projektu a je zodpovedný za odbornú, ako aj procesnú stránku realizácie projektu. Špeciálne náročná pozícia koordinátora je v prípade Rámcových programov EÚ. Zo 63 projektov Rámcových programov EÚ, ktoré boli implementované 19 fakultami počas kontrolovaného obdobia bolo Slovensko koordinátorom iba 2-krát, a to Fakulta chemickej a potravinárskej technológie STU v Bratislave a Ekonomická fakulta Technickej univerzity v Košiciach.

Udržiavanie ľudských zdrojov

Ak má byť kvalita vedy a výskumu na slovenských verejných vysokých školách dlhodobou udržateľná a má mať rastúci trend, je nutné udržať na školách kvalitných a talentovaných vedeckých pracovníkov a zabrániť tak „úniku mozgov“. Vyjadrenia

respondentov v prieskume NKÚ SR potvrdili, že špičkoví absolventi fakúlt, ktorí by mohli byť potenciálni vedeckí pracovníci, ktorí by mohli v budúcnosti získavať zahraničné vedecké granty, odchádzajú do súkromného sektora alebo pokračujú v doktorandskom štúdiu v zahraničí, pretože systém odmeňovania na verejných vysokých školách, ako aj slabé vybavenie potrebné na kvalitný výskum je pre nich nedostatočne motivujúce. Až 25 % respondentov uviedlo, že jedným z dôvodov, prečo sa uchádzajú o účasť v projektoch financovaných zo zahraničia je motivácia pre mladých vedcov a doktorandov zostať a pokračovať vo výskume v ich inštitúciách. Až 29 % respondentov uviedlo ako dôvod účasti na zahraničných grantoch možnosť ich odborného rastu.

Kreatívne bunky

Analýzou údajov NKÚ SR sa preukázalo, že na niektorých fakultách sa tvoria „kreatívne bunky“:

- a) ktoré sú v rámci fakulty ako jediné nositeľmi úspešných projektov zo zahraničných zdrojov ¹⁶(Katedra ekonomiky Fakulty ekonómie a manažmentu SPU v Nitre, Katedra informačných systémov Fakulty manažmentu UK v Bratislave),
- b) alebo ich tvorí užší okruh útvarov (pracovníkov), ktoré/í sa opakovane zapájajú do prípravy a implementácie zahraničných grantov (napr. Ekonomická fakulta TU v Košiciach a Fakulta výrobných technológií TU v Košiciach, Filozofická fakulta KU v Ružomberku, Lesnícka fakulta TU vo Zvolene).

Ak uvedené „kreatívne bunky“ pridružíme k fakultám, ktoré majú väčší počet útvarov (katedier), ktoré sú aktívne (Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave, Fakulta chemickej a potravinárskej technológie STU v Bratislave a Materiálovotechnologická fakulta STU v Bratislave), je možné definovať sieť útvarov, ktoré by mohli byť nositeľmi dobrej praxe nie len v rámci fakúlt či univerzít, ale aj na celoslovenskej úrovni. Je tiež potrebné zvážiť, ako adresne podporiť takéto útvary a iniciovať spoluprácu pri prenose know-how.

Skúsenosti a zručnosti

Na základe vyhodnotenia údajov poskytnutých fakultami NKÚ SR jednoznačne identifikoval, že úspešné projekty financované zo zahraničných grantov boli zastrešované pracovníkmi, ktorí mali skúsenosti s priamou implementáciou zahraničných grantov vrátane Rámcových programov EÚ.

Pri získavaní grantov je osobný kontakt veľmi dôležitý

Hlavným zdrojom informácií, ktoré viedli k získaniu zahraničného výskumného grantu bola účasť na medzinárodných vedeckých fórach a sieťach, prípadne stážach, na ktorých boli nadviazané kontakty s koordinátormi a partnermi v budúcich projektoch. Taktiež boli prípady, kedy boli fakulty priamo oslovené koordinátormi, nakoľko existovala dobrá spolupráca v minulosti.

Zo 17¹⁷ fakúlt, ktoré realizovali zahraničné granty, až 82% získalo kontakty a nutné informácie pre získanie zahraničného grantu na základe osobného kontaktu a dobrej reprezentácie vedcov. Internet figuroval ako silný podporný prvok. Takto je priamo dokázaná závažnosť a dôležitosť účasti vedeckej obce na medzinárodných vedeckých akciách a mobilitách. Podpora týchto aktivít sa javí ako veľmi efektívny a účinný nástroj pri získavaní zahraničných grantov.

¹⁶ v kontrolovanom období 2009-2012

¹⁷ Dve kontrolované fakulty nerealizovali žiadny zahraničný výskumný grant.

3.3 Podporné prostredie

Kontrola NKÚ SR preverila existenciu samostatného procesu, ktorý by zabezpečil, aby informácia o možnosti žiadať o zahraničný grant bola ďalej spracovaná a boli vydané rozhodnutia za účelom účasti na zahraničnom výskumnom projekte. Vo väčšine kontrolovaných fakúlt neboli vydané vnútroorganizačné predpisy, ktoré by určovali pravidlá v procese vyhľadávania, prípravy a financovania projektov financovaných zo zahraničných grantov. Existovali interné dokumenty, ktoré upravovali procesy v tých prípadoch, keď mali fakulty/univerzity fondy, ktoré boli zriadené za účelom financovania/prefinancovania projektov.

Vzhľadom na to, že nastavenie správnych procesov uľahčuje zvýšenie efektívnosti organizácie, prípadná existencia samostatného procesu by mohla viesť k efektívnejšiemu a účinnejšiemu prístupu k príprave a spracovaní žiadostí o získanie grantov.

Respondenti v prieskume NKÚ SR uviedli, že je nedostatočná podpora:

- v oblasti právnych a ekonomických služieb,
- v oblasti účinnejšej propagácie doma i v zahraničí a lobbying v Bruseli,
- v oblasti patentov a ochranných známok.

Nedostatočné materiálne a technické vybavenie vedeckých pracovísk sa javí ako jedna z kľúčových prekážok konkurencieschopnosti slovenskej akademickej vedy

Z odpovedí v dotazníkoch vyplynulo, že na medzinárodnej scéne vstupujú slovenské verejné vysoké školy do konkurenčného boja s vedeckými inštitúciami, ktorých materiálne a prístrojové vybavenie je na vyššej úrovni. Bola vyjadrená názorová zhoda, že oblasť prístrojového a materiálového vybavenia a celkovej infraštruktúry bola dlhodobo poddimenzovaná. Kvalitné výsledky, ktoré „zaujímú“ v medzinárodnom priestore a sú konkurencieschopné, je možné získať len na moderných prístrojoch, ktoré však na fakultách chýbajú. Až 57% opýtaných uviedlo, že motiváciou pre účasť v projektoch zo zahraničných grantov je zvýšenie kvality vedecko-výskumnej činnosti, rozšírenie poznatkov a metód výskumu a kontakt na špičkové pracoviská s moderným prístrojovým vybavením (graf č. 5, Príloha 2). Takisto bola vyjadrená názorová zhoda, že kvalita vybavenia priamo vplýva na zvýšenie kvality ponúkaného vzdelávania.

Respondenti, ktorí mali skúsenosti s čerpaním prostriedkov zo štrukturálnych fondov uvádzali, že vybudovanie centier zameraných na excelentnosť a výskum s pomocou štrukturálnych fondov vytvorilo priaznivé materiálové a mnohokrát aj personálne podmienky na to, aby pracoviská mohli byť konkurencieschopné a mohli sa uchádzať o finančné zdroje zo zahraničných výskumných grantov. V tomto smere sa štrukturálne fondy ukázali ako veľmi účinný nástroj.

V Bratislavskom kraji je situovaných 34,29% vysokého školstva na Slovensku. Subjekty v Bratislavskom kraji sa však nemôžu v plnej miere uchádzať o finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ na výskum a vývoj a vôbec sa nemôžu uchádzať o finančné prostriedky na rekonštrukciu budov a nákup prístrojového vybavenia. Na základe tohto obmedzenia vypadáva významný zdroj financovania pre pomerne značnú časť vysokých škôl a existuje riziko, že tieto vysoké školy prestanú byť konkurencieschopné v európskom, či svetovom výskumnom priestore.

Skutočnosť, že fakulty riešia nedostatočnú finančnú podporu vybavenia verejného vysokého školstva snahou o zapojenie sa do projektov štrukturálnych fondov a zahraničných

grantov, nie je systémovým riešením a nie je možné tieto zdroje považovať za hlavný nástroj, ktorý rieši nedostatočné vybavenie výskumných pracovísk.

Získanie medzinárodnej prestíže a transfer znalostí je hlavnou motiváciou účasti v zahraničných grantoch

Napriek tomu, že v prieskume NKÚ SR v odpovediach fakúlt výrazne rezonuje snaha o dofinancovanie nedostatočnej finančnej podpory výskumu a vývoja zo strany štátu zahraničnými grantmi, najväčšou motiváciou pre účasť v medzinárodných projektoch je transfer technológií a získanie medzinárodného uznania v čom sa zhodlo až 86% opýtaných.

3.4 Prenos dobrej praxe

Funkcia prenosu poznatkov do praxe sa plní prostredníctvom priamo riadených organizácií MŠVVaŠ SR (kompetenčná zodpovednosť Sekcie vedy a techniky MŠVVaŠ SR) – Centrum vedecko-technických informácií (ďalej len „CVTI“) a APVV.

V oblasti výskumných aktivít pre napĺňanie stratégie výskumu a vývoja v previazanosti na Sekciu vedy a techniky, CVTI implementuje národný projekt spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Výskum a vývoj s názvom „Národná infraštruktúra pre podporu transferu technológií na Slovensku – NITT SK“. V rámci projektu sú pre vedecké pracoviská zabezpečované a financované expertné podporné služby v procesoch transferu technológií, ktoré sú poskytované špičkovými domácimi a zahraničnými expertmi na oblasť ochrany a komercializácie duševného vlastníctva. V rámci projektu NITT SK bol vytvorený Národný portál transferu technológií <http://www.nptt.sk>, kde sú zhromaždené všetky relevantné informácie o uvedenej problematike vrátane vzorových materiálov, zmlúv a smerníc a tiež zahraničných skúseností v tejto oblasti. Rovnako sú v rámci projektu organizované rozličné podujatia a konferencie so zahraničnou účasťou, expertné workshopy a semináre.

NKÚ SR na základe údajov z prieskumu sformuloval návrhy na zlepšenie prenosu dobrej praxe nasledovne:

a) prenos dobrej praxe pri „získavaní“ a realizácii zahraničného grantu:

V rámci dotazníka 50 % respondentov odpovedalo, že v prostredí prípravy žiadostí o zahraničný grant chýba účinný nástroj na organizovanie inštrukcií a profesionálneho poradenstva pri príprave projektov (napr. tréningy vrátane prezentácie dobrej praxe aj s projektovými podkladmi), ktoré by bolo doplnené konzultačným centrom na národnej úrovni a podporené funkčným promptným helpdeskom. Existenciou takýchto nástrojov by sa podporili aktivity na šírenie dobrej praxe v oblasti získavania a manažmentu zahraničných vedecko-výskumných projektov a podporila by sa príprava slovenských odborníkov na písanie projektov a manažment zahraničných vedecko-výskumných projektov.

Respondenti v rámci prieskumu uviedli, že vhodným nástrojom by bolo organizovať workshopy s:

- hodnotiteľmi, ktorí priamo hodnotia/ hodnotili napr. Rámcové programy EÚ,
- úspešnými riešiteľmi zahraničných výskumných grantov.

Z dotazníkov tiež vyplynulo, že 29 % opýtaných by privítalo cyklické školenia ku grantovým schémam.

b) podpora prenosu do praxe pri úspešnej realizácii zahraničných grantov:

NKÚ SR na základe prieskumu identifikoval návrhy príkladov na podporu prenosu výskumu do praxe, ktoré by mali byť zastrešované na celoštátnej úrovni napr.:

- priama podpora účasti akademických výskumníkov na konferenciách a sympóziách organizovaných hospodárskou praxou,
- organizovanie stretnutí na celoslovenskej úrovni (match-making events) aj so zahraničnou účasťou (akademická obec, podnikatelia),
- podpora spolupráce akademického výskumu so subjektmi hospodárskej praxe
 - o motivácia podnikateľského prostredia:
 - daňové úľavy,
 - zapojenie podnikateľských subjektov do tvorby študijných plánov,
- zverejňovanie (medializácia) výsledkov a ocenení vedecko-výskumnej činnosti na webových stránkach, prostredníctvom krátkych správ v médiách, výraznejším oceňovaním dosiahnutých výsledkov MŠVVAŠ SR a i.

Príklady vyjadrení odporúčaní respondentov pre oblasť informovanosti a prenosu výskumu do praxe
--

• Zabezpečiť financovanie a personálne kapacity pre sledovanie trendov v jednotlivých oblastiach výskumu. Takto vyčlenení zamestnanci by sa mali pravidelne zúčastňovať networkingových podujatí, smerovať výzvy potenciálnym projektovým tímom na fakulte, príp. aktívne pôsobiť pri formovaní relevantných výziev v Bruseli (úroveň EK).• Zabezpečiť kvalitu výskumných pracovníkov na fakultách, zainteresovať podnikateľskú sféru do tvorby študijných plánov – čo bude motivovať podnikateľov k podpore aj domáceho výskumu a vývoja. Zvyšovanie kvality výstupov výskumu bude nútiť fakulty internacionalizovať výskumno-vývojové aktivity, čo bude viesť k zvýšenému záujmu o zahraničné granty.• Necentralizovať projekty na úrovni univerzity, ale podporovať vedecké tímy úspešné v zahraničných grantoch a umožniť im čerpanie grantov projektov štrukturálnych fondov. To si vyžaduje vyhlasovanie výziev ŠF zameraných na prenos poznatkov zo zahraničných grantov pre slovenské subjekty.

3.5 Publikácie a citácie

Výsledky riešenia vedecko-výskumných projektov sa realizujú najmä formou publikácií vo vedeckých a odborných časopisoch vo veľkej miere v zahraničí, ale tiež formou aktívnych vystúpení členov riešiteľských kolektívov na rôznych vedeckých podujatiach. Dôležitým dlhodobým ukazovateľom kvality vedeckovýskumnej činnosti a získaných výsledkov je citovanosť publikácií vyprodukovaných pracovníkmi jednotlivých fakúlt.

Kvalitu realizovaného výskumu možno vyhodnotiť aj z hľadiska úspešnosti fakulty v počte vydaných publikácií a citácií. Kontrolou vybraných 31 projektov v rámci 17 kontrolovaných fakúlt bolo v oblasti zahraničných grantov v rokoch 2009 – 2012 celkovo vydaných 557 publikácií a citácií.

Päť fakúlt s najväčším počtom publikácií a citácií (tabuľka č. 5) dokázali pokryť 85% vydaných publikácií a citácií zo všetkých zahraničných grantov 19 vybraných fakúlt v kontrolovanom období.

Tabuľka č. 5 Počty publikácií a citácií kontrolovaných projektov¹⁸

Univerzita	Fakulta	Publikácie - karentované časopisy	Citácie na publikácie - karentované časopisy	Recenzované vedecké časopisy	Nerecenzované odborné časopisy a zborníky	Vedecké monografií	Odborné knižné publikácie	Spolu
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE	Prírodovedecká fakulta	38	180	3	5	0	13	239
EKONOMICKÁ UNIVERZITA	Fakulta podnikového manažmentu EU	1	0	16	39	24	15	95
KATOLÍCKA UNIVERZITA V RUŽOMBERKU	Filozofická fakulta	9	0	9	54	0	0	72
UNIVERZITA VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA A FARMÁCIE	-	16	5	10	6	0	0	37
TECHNICKÁ UNIVERZITA KOŠICE	Ekonomická fakulta TU	0	0	7	22	0	3	32

Zdroj: Spracované NKÚ SR z dokumentov predložených kontrolovanými subjektmi

3.6 Uplatňovanie výstupov

Hodnotenie vybraných fakúlt verejných vysokých škôl podľa uplatňovania výstupov projektov v rokoch 2009 – 2012.

Jedným z cieľov kontroly NKÚ SR bolo zistiť, aký dosah mala účasť v zahraničných grantoch na uplatňovanie aplikovaného výskumu¹⁹.

V rámci 31 kontrolovaných projektov v 17 fakultách bolo celkovo v zahraničných grantoch v rokoch 2009 – 2012 uplatnených:

- 10 modelov;
- 1 prototyp;
- 1 poloprevádzková linka;
- 4 overené technológie;
- 16 softvérových produktov;
- 16 výsledkov premietnutých do právnych predpisov a noriem;
- 81 ostatných výsledkov aplikovaného výskumu.

Podrobnejšie informácie o počtoch modelov, prototypov a ostatných výsledkov aplikovaného výskumu s najpočetnejšími výstupmi v kontrolovanom období sú uvedené v tabuľke č. 6.

¹⁸ Vo vyhodnotení nie je zahrnutá FCHPT STU. Vyhodnotenie nemohlo byť vykonané, lebo výsledkom vybraného projektu FCHPT STU bol registrovaný patent a nebolo možné zverejňovať informácie o projekte z dôvodu ochrany autorských a patentových práv majiteľov výsledkov projektu - priemyslových partnerov.

¹⁹ Aplikovaný výskum je výskum, ktorý sa zameriava na bezprostredné využitie výsledkov v praxi.

Tabuľka č. 6 Počty uplatňovaných výstupov projektov

Univerzita	Fakulta	Skupina odborov vedy a techniky	Model	Prototyp	Poloprevádzková linka	Overená technológia	Softvérový produkt	Výsledky premietnuté do právnych predpisov a noriem	Ostatné výsledky aplikovaných o výskumu
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE	Prírodovedecká fakulta	PRIR	8	0	0	0	5	0	18
SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE	Fakulta chemickej a potravinárskej technológie	TECH	1	1	1	1	0	0	0
TECHNICKÁ UNIVERZITA KOŠICE	Ekonomická fakulta TU	EKONOM	1	0	0	0	3	0	0
EKONOMICKÁ UNIVERZITA	Fakulta podnikového manažmentu EU	EKONOM	0	0	0	3	8	16	61
TECHNICKÁ UNIVERZITA ZVOLEN	Lesnícka fakulta TU	AGRO	0	0	0	0	0	0	2

Zdroj: Spracované NKÚ SR z dokumentov predložených kontrolovanými subjektmi

3.7 Zverejňovanie informácií o grantoch financovaných zo zahraničných zdrojov

Informácie o kontrolovaných projektoch môžu byť pre verejnosť ťažko zrozumiteľné

Informácie o projektoch financovaných zo zahraničných grantov, v ktorých boli zapojené fakulty, boli dostupné na internete na webových stránkach univerzity, donorov a samotných projektov.

Zverejnené informácie sú vo väčšine prípadov v odbornej terminológii, ktorá je určená vedeckej obci, pre laickú verejnosť je ťažko zrozumiteľná. Keďže ide o medzinárodné projekty, informácie sú dostupné zväčša len v anglickom jazyku. Tieto skutočnosti môžu znamenať určité obmedzenie pre širšiu verejnosť pri snahe získať bližšie informácie, ako aj pri popularizácii vedy ako takej.

Informácie ako podporný nástroj.

MŠVVaŠ SR poskytuje informácie o možnostiach financovania vedecko-výskumnej činnosti na svojej internetovej stránke www.minedu.sk v sekcii veda a technika. Významným informačným zdrojom je Centrálny informačný portál pre výskum, vývoj a inovácie (www.vedatechnika.sk), ktorého správcou je MŠVVaŠ SR a prevádzkovateľom je CVTI príspevková organizácia MŠVVaŠ SR.

Na MŠVVaŠ SR nie je zavedený systém cieleného vyhľadávania o možnostiach financovania vedecko-výskumnej činnosti zo zahraničných zdrojov a ani priama komunikácia s verejnými vysokými školami v tejto oblasti. Tieto funkcie zabezpečujú priamo riadené organizácie rezortu CVTI a APVV, ktoré metodicky riadi a usmerňuje Sekcia vedy a techniky MŠVVaŠ SR.

V prieskume NKÚ SR sa 68% respondentov vyjadrilo, že informácie o zahraničných grantoch sú dostatočné.

Jednou z informácií, ktoré uviedli respondenti v prieskume NKÚ SR bolo, že informácie o možných rôznych schémach poskytovania, resp. zapájania sa do zahraničných

grantov sú k dispozícii, ale nie sú cielene triedené podľa tém, prípadne kľúčových slov a dochádza až k zahlteniu informáciami. Tento stav zvyšuje čas na filtrovanie potrebných informácií. Absentujú sumarizačné informatívne zdroje (je veľa parciálnych databáz na rôznych úrovniach – fakulty, verejné vysoké školy, agentúry, ministerstvo, Európska komisia a pod.). Skvalitneniu informovanosti by pomohol centrálny databázový systém s možnosťou automatizovaného informovania potenciálnych riešiteľov cez vopred zadané kľúčové slová.

V rámci vyhodnotenia informácií z vybraných fakúlt, NKÚ SR definoval oblasti, pre ktoré by bolo vhodné zvážiť existenciu podporných databáz:

- zlepšenie prístupu k elektronickým vedeckým časopisom a databázam (elektronické knižnice),
- vytvorenie centrálnej databázy ponúkaných vedecko-výskumných činností jednotlivých pracovísk verejných vysokých škôl,
- vytvorenie centrálnej databázy grantových schém EÚ (s podtriedami a konkrétnymi charakteristikami jednotlivých grantových schém),
- centrálny webový portál informácií o úspešných projektoch a organizáciách,
- vytvorenie portálu uľahčujúceho podávanie projektov (helpdesk).

3.8 Kontrola vybraných projektov financovaných zo zahraničných zdrojov

Kontrolou NKÚ SR na vzorke vybraných projektov bolo zistené, že podmienky zmlúv o poskytnutých grantoch boli zo strany fakúlt dodržané z hľadiska čerpania alokovanej sumy, dodania požadovaných výstupov a termínov realizácie. Hlavné ciele kontrolovaných projektov boli nastavené v súlade s výskumnými prioritami.

Rezervy v tomto smere sú v šírení poznatkov a výsledkov. V tomto smere by mohla napomôcť podpora projektov na prenos výsledkov projektov do praxe, vrátane zainteresovania finančných partnerov (venture capital, business angels), agentúry SARIO a pod.

V období rokov 2009 – 2012 nebol žiadny vedecko-výskumný projekt financovaný zo zahraničných zdrojov predmetom kontroly MŠVVaŠ SR a ani žiadnym iným externým nezávislým kontrolným orgánom. Ak bola vykonaná kontrola projektov zo zahraničných grantov, tak bola vykonaná iba zo strany donora, resp. v zmysle zmluvy.

Napriek tomu, že kontrola (zo strany štátu) nebola vykonávaná, samotný mechanizmus implementácie zahraničných programov zabezpečil, že nastavené ciele boli naplnené a veľakrát boli aj zdrojom následného výskumu, resp. aplikované do praxe.

Respondenti v rámci prieskumu NKÚ SR opakovane vyzdvihli systém implementácie Rámcových programov EÚ v porovnaní s administratívne náročnou implementáciou štrukturálnych fondov na Slovensku ako systém, ktorý je flexibilný, orientovaný na kvalitu a dosiahnutie cieľov a zaťažený výrazne nižšou administráciou.

4. Odporúčania

V rámci kontroly na MŠVVaŠ SR boli definované nasledovné odporúčania:

1. NKÚ SR odporúča MŠVVaŠ SR zvýšiť úsilie smerujúce k aktivitám v oblasti projektovej podpory vedecko-výskumnej činnosti financovanej zo zahraničných zdrojov, čo by viedlo k efektívnejšiemu získavaniu a využívaniu zahraničných zdrojov na vedecko-výskumnej činnosť zo strany verejných vysokých škôl.

Zvážit' zriadenie nástrojov na podporu účasti slovenských verejných vysokých škôl na výskumných programoch zo zahraničia napr.

2. Nástroj na dofinancovanie projektov

Tak ako existuje podpora na dofinancovanie projektov zo 7. RP²⁰ - pripraviť nástroj, ktorý by finančne kryl prípravu projektov a iné náklady, ktoré nie sú zahrnuté v projektoch financovaných z pripravovaného výskumného programu EÚ – Horizont 2020, resp. ktorý by bol primerane nastavený na podmienky finančných nástrojov podporujúcich financovanie vedecko-výskumných projektov zo strany EÚ v rámci obdobia 2014-2020.

3. Nástroj na financovanie projektov, ktoré úspešne prešli hodnotením v rámci programov EÚ zameranými na VV činnosť, ale z dôvodu nedostatočnej alokácie im nebol pridelený finančný príspevok. Pri nastavovaní uvedeného nástroja vychádzať z predpokladu, že projekt už prešiel hodnotiacim procesom a za účelom čo najnižšieho administratívneho zaťaženia nastaviť proces schvaľovania v čo najjednoduchšom a najnevyhnutnejšom režime.

Zvážit':

- uplatnenie jednoduchého modelu prideľovania finančných prostriedkov pre projekty, ktoré už prešli hodnotiacim procesom v rámci inštitúcií EÚ.

Finančné krytie: možnosť využitia prostriedkov štrukturálnych fondov.

4. Nástroj na podporu špičkových odborníkov (úspešnosť získania zahraničných grantov je tiež silne viazaná na medzinárodne uznávané vedecké osobnosti a ich osobné kontakty)

Možný dosah:

- podpora pracovných miest:
 - a) domácich (reintegrujúcich sa) špičkových výskumných pracovníkov,
 - b) zahraničných špičkových výskumných pracovníkov (podpora host'ovania špičkových zahraničných výskumníkov).

Finančné krytie: možnosť použitia prostriedkov štrukturálnych fondov (Európsky sociálny fond – národný/ pilotný projekt).

5. Podpora riešiteľských pracovísk, ktoré sú zamerané na koordináciu, prípravu a implementáciu medzinárodných projektov. Nástroj na krytie nákladov spojených s prípravou VV projektov zo zahraničných zdrojov (bez ohľadu na to, či výstupom je schválený alebo neschválený projekt) na:

- a) priamu podporu prípravy medzinárodných grantov vrátane krytia cestovných nákladov pracovníkov potenciálnych tímov riešiteľov/ koordinátorov,
- b) tvorbu pracovných miest na fakultách/verejných vysokých školách na špecializované pozície, ktoré sú vyhradené pre agendu VV projektov zo zahraničia.

Finančné krytie: zvážit' možnosť využitia prostriedkov štrukturálnych fondov.

6. Podpora na financovanie vedecko-výskumných aktivít, ktoré boli ukončené. Verejná vysoká škola získa projekt cez projekt fakulty, avšak fakulta potom spravidla nie je schopná z vlastných zdrojov udržať projekt (prevádzka, mzdy atď.). Zvážit' napr.:

- a) podporu udržateľnosti projektov (mzdové prostriedky ap.) – priama väzba na zamestnanosť,

²⁰ Finančná podpora cez Výzvy na predkladanie žiadostí o dofinancovanie projektov 7. RP, ktoré sú zverejňované APVV. Bližšie informácie sú uvedené v časti 3.1 tejto správy.

- b) financovanie následných projektov, kde je konkrétna nadväznosť na vykonaný výskum formou transferu výsledkov do praxe.

Finančné krytie: možnosť použitia prostriedkov štrukturálnych fondov.

7. Nástroj na rozbehnutie projektov (napr. pre prípad, že je potrebné preplácať prvé faktúry v pomerne vysokej výške):

Finančné krytie: nástroje finančného inžinierstva

8. Vznik útvaru/ špecializovanej pozície na úrovni MŠVVaŠ SR pre koordináciu resp. pre pomoc pri získavaní medzinárodných projektov.
9. Z dôvodu zapojenia viacerých organizačných jednotiek MŠVVaŠ SR, NKÚ SR odporúča explicitne uviesť v Organizačnom poriadku MŠVVaŠ SR zodpovednosti a príslušnosť agendy vedecko-výskumnej činnosti financovanej zo zahraničných zdrojov na verejných vysokých školách a zaviesť vnútorné písomné postupy v oblasti riadenia a financovania, získavania, overovania, spracovávania a vyhodnocovania údajov o vedecko-výskumnej činnosti financovanej zo zahraničných zdrojov na verejných vysokých školách.
10. Vyhodnocovať prínosy aj z iných zahraničných zdrojov ako je 7. RP. Zaviesť systém, resp. indikátor, ktorým by sa sledoval ukazovateľ úspešnosti verejných vysokých škôl pri získavaní zahraničných zdrojov, ktorým by sa stanovili ciele a ktorým by sa aj stanovené ciele vyhodnocovali.
11. Odporúčame prehodnotiť systém stanovenia výkonových parametrov, a tým významnejšie motivovať verejné vysoké školy, aby aktívnejšie vyhľadávali zdroje na financovanie vedecko-výskumnej činnosti zo zahraničia, čím by sa zvýšilo financovanie vedecko-výskumnej činnosti verejných vysokých škôl v SR.
12. Zaviesť systém sledovania zavedených mechanizmov, vyhodnocovania účinnosti použitia finančných prostriedkov a sledovania dopadov, čím by sa sprehľadnil systém financovania vedecko-výskumnej činnosti na verejných vysokých školách a zabránilo by sa možným vedľajším efektom (napr. projekt pri jednom finančnom nástroji je vyhodnotený ako úspešný, pri druhom ako neúspešný; efekt dvojitého financovania; efekt mŕtvej váhy; efekt premiestnenia; analýza oprávnených výdavkov atď.).
13. Z dôvodu veľkého množstva pomoci zo zahraničia, rozdielneho charakteru pomoci, implementácie, riadenia, financovania a spolufinancovania zo ŠR je nevyhnutné presnejšie zadefinovať kritériá overovania údajov vo vnútorných písomných postupoch MŠVVaŠ SR.

Súhrn odporúčaní z 19 kontrolovaných fakúlt je v prílohe č. 3.

Zoznam použitých skratiek je v prílohe č. 4.

Príloha č. 1

Kontrolované subjekty:

1. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
Stromová 1
813 30 Bratislava-Staré Mesto
IČO 00164381
2. Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta podnikového manažmentu
Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava
IČO 00399957
3. Ekonomická univerzita v Bratislave, Národohospodárska fakulta
Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava
IČO 00399957
4. Ekonomická univerzita v Bratislave, Obchodná fakulta
Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava
IČO 00399957
5. Katolícka univerzita v Ružomberku, Filozofická fakulta
Námestie A. Hlinku 60
034 01 Ružomberok
IČO 37801279
6. Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied
Ul. 17. novembra 15
080 01 Prešov
IČO 17070775
7. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Fakulta biotechnológie a potravinárstva
Tr. A. Hlinku 2
949 76 Nitra
IČO 00397482
8. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Fakulta ekonomiky a manažmentu
Tr. A. Hlinku 2
949 76 Nitra
IČO 00397482
9. Slovenská technická univerzita v Bratislave, Fakulta chemickej a potravinárskej technológie
Vazovova 5
812 43 Bratislava
IČO 00397687
10. Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta so sídlom v Trnave
Vazovova 5
812 43 Bratislava
IČO 00397687
11. Slovenská technická univerzita v Bratislave, Strojnícka fakulta
Vazovova 5
512 43 Bratislava
IČO 00397687

12. Technická univerzita v Košiciach, Ekonomická fakulta
Letná 9
042 00 Košice
IČO 00397610
13. Technická univerzita v Košiciach, Fakulta výrobných technológií so sídlom v Prešove
Letná 9
042 00 Košice
IČO 00397610
14. Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta
T.G.Masaryka 24
960 53 Zvolen
IČO 00397440
15. Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Fakulta priemyselných technológií so sídlom v Púchove
Študentská 2
911 50 Trenčín
IČO 31118259
16. Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta managementu
Šafárikovo nám. 6
818 06 Bratislava-Staré Mesto
IČO 00397865
17. Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta
Šafárikovo nám. 6
818 06 Bratislava-Staré Mesto
IČO 00397865
18. Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta prírodných vied
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
IČO 36078913
19. Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach
Komenského 73
041 81 Košice-Sever
IČO 00397474
20. Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta humanitných vied
Univerzitná 8215/1
010 26 Žilina
IČO 00397563

Kritériá výberu:

A. Výber subjektov

Na základe posúdenia zhromaždených informácií a vykonaných rozhovorov boli nastavené nasledovné kritériá pre výber kontrolovaných subjektov a vzorky projektov na kontrolu:

Výber kontrolovaných subjektov:

1. Verejná vysoká škola

2. Zaradenie do vybranej skupiny odborov vedy a techniky zo Sústavy odborov vedy a techniky (Smernica č. 27/2006-R MŠVVaŠ SR o sústave odborov vedy a techniky a číselníku odborov vedy a techniky). Na základe analýzy dostupných informácií a dokumentácie boli vybrané nasledovné štyri odbory vedy a techniky:

1. ekonomické vedy
2. prírodné vedy
3. pôdohospodárske vedy
4. strojárstvo

3. Ranking fakúlt a rating fakúlt v kritériu VV7-VV10 podľa ARRA²¹. Vybrané boli fakulty, ktoré v rebríčku úspešnosti boli zaradené na popredné pozície, stred a fakulty, ktoré uzatvárali rebríček.

4. Veľkosť subjektu (podľa skupiny odborov vedy a techniky zamerania fakúlt je určená škála na zaradenie subjektu do kategórie M – malá, S – stredná, V- veľká podľa počtu študentov). Medzi vybrané kontrolované subjekty bol zaradený zástupca z každej kategórie.

Veľkosť VŠ/U	Malé (M)			Stredné (S)			Veľké (V)			Celkový prehľad		
Téma	Počet vybraných	Počet existujúcich		Počet vybraných	Počet existujúcich		Počet vybraných	Počet existujúcich		Počet vybraných	Počet existujúcich	Percento kontrolovaných v príslušnej téme
Ekonomické vedy	< 1000	1	5	<1000;1600>	1	3	>1600	4	5	6	13	46%
Pôdohospodárske vedy	< 700	1	2	<700;1000>	1	2	>1000	2	3	4	7	57%
Prírodné vedy	< 1000	2	2	<1000;1500>	1	2	>1500	2	3	4	7	57%
Strojárstvo	< 500	1	3	<500;1100>	2	3	>1100	2	3	4	9	44%
KU Ružomberok		x	x	907	1	x		x	x	1	x	x
		5	12		6	10		10	14	19	36	

5. Do zoznamu vybraných fakúlt bola zaradená fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku na odporúčanie MŠVVaŠ SR ako univerzita preukazujúca výrazný progres pri získavaní grantov.

B. Výber projektov

Základ pre výber kontrolovaných projektov – bol zoznam výskumných grantov zo zahraničia, ktoré uviedli kontrolované subjekty (fakulty). Z uvedeného zoznamu boli konkrétne projekty vybrané na základe nasledovných štyroch kritérií:

1. Ukončený projekt (projekt bol ukončený v zmysle zmluvy, aby bolo možné hodnotiť udržateľnosť).
2. Zastúpenie viacerých donorov (ak bola možnosť vybrať projekty financované od viacerých donorov v rámci jednej fakulty).
3. Objem finančných prostriedkov (uprednostňuje sa pred projektmi, ktoré nemali “finančný prínos”) – uvedené kritérium nemuselo byť uplatnené v prípade, ak fakulta nemala projekty, ktoré mali finančný prínos – v poradí od najvyššej zazmluvnenej sumy.
4. Rozsah testovania – interval od 50% do 60% z celkového počtu identifikovaných projektov, vyhovujúcich predmetu kontroly. V prípadoch, kedy celý súbor obsahoval len 1, 2 resp. 3 projekty, bola vykonaná 100% kontrola.

²¹ Akademická rankingová a ratingová agentúra (ARRA) zostavuje hodnotenie fakúlt vysokých škôl. Hodnotenie 2012 bolo ôsmym hodnotením v poradí. Bližšie viď <http://www.arra.sk/ranking-2012>.

Príloha č. 2

Grafická a tabuľková príloha

Tabuľka č. 1 Prehľad prijatých finančných prostriedkov na vedecko-výskumné projekty zo zahraničných zdrojov v rokoch 2009 - 2012 v rámci vybraných 19 fakúlt verejných vysokých škôl v EUR

Verejná vysoká škola	Fakulta	Počet projektov	Objem finančných prostriedkov prijatých vysokou školou na jej účet v rokoch 2009 - 2012	Objem finančných prostriedkov zo zahraničia pre vysokú školu na celé obdobie riešenia projektov
SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA	Materiálovotechnologická fakulta	6	4 026 172,21	4 043 101,58
TECHNICKÁ UNIVERZITA KOŠICE	Ekonomická fakulta	16	2 037 257,14	3 899 036,06
UNIVERZITA KOMENSKÉHO	Prírodovedecká fakulta	16	1 015 059,10	2 906 904,74
SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA	Fakulta chemickej a potravinárskej technológie	7	662 827,00	1 278 079,00
KATOLÍCKA UNIVERZITA	Filozofická fakulta	27	563 536,00	636 304,23
TECHNICKÁ UNIVERZITA ZVOLEN	Lesnícka fakulta	5	163 346,48	460 910,00
SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA	Fakulta ekonómie a manažmentu	5	278 565,00	441 921,00
UNIVERZITA KOMENSKÉHO	Fakulta managementu	3	225 375,91	365 448,00
SLOVENSKÁ TECHNICKÁ UNIVERZITA	Strojnícka fakulta	5	104 224,77	282 571,02
TECHNICKÁ UNIVERZITA KOŠICE	Fakulta výrobných technológií	3	109 443,28	238 814,45
EKONOMICKÁ UNIVERZITA	Národohospodárska fakulta	3	106 121,00	159 307,00
EKONOMICKÁ UNIVERZITA	Obchodná fakulta	2	-	66 300,00
PREŠOVSKÁ UNIVERZITA	Fakulta humanitných. a prírodných vied	2	48 695,00	48 695,00

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky

Verejná vysoká škola	Fakulta	Počet projektov	Objem finančných prostriedkov prijatých vysokou školou na jej účet v rokoch 2009 - 2012	Objem finančných prostriedkov zo zahraničia pre vysokú školu na celé obdobie riešenia projektov
SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA	Fakulta biotechnológie. a potravinárstva SPU	1	10 000,00	15 000,00
EKONOMICKÁ UNIVERZITA	Fakulta podnikového manažmentu EU	4	13 985,00	13 985,00
UNIVERZITA VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA A FARMÁCIE	-	2	1 260,16	8 400,00
ŽILINSKÁ UNIVERZITA	Fakulta humanitných vied ŽU	1	1 234,76	1 234,76
TRENČIANSKA UNIVERZITA ALEXANDRA DUBČEKA	Fakulta priemyselných technológií	0	0	0
UNIVERZITA sv. CYRILA A METODA	Fakulta prírodných vied	0	0	0
CELKOM	-	108	9 367 102,81	14 866 011,84

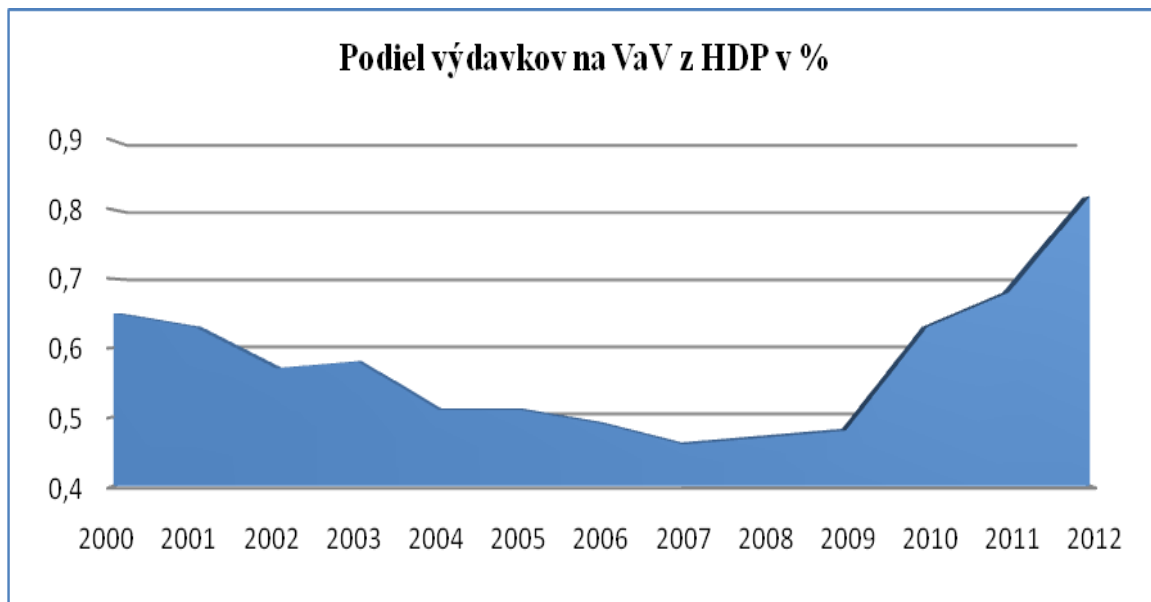
Zdroj: Spracované NKÚ SR z podkladov kontrolovaných subjektov

Tabuľka č. 2: Koeficient návratnosti finančných prostriedkov 7. RP pre výskum vrátane dokončenia 6. RP v rokoch 2007 – 2011 SR

	2007	2008	2009	2010	2011
Celkový objem prostriedkov pre 7. RP (v mil. EUR)	4 059,38	6 471,30	6 675,38	6 919,90	7 510,67
Podiel na rozpočte EÚ pre Slovenskú republiku	0,46%	0,51%	0,60%	0,53%	0,54%
Objem, ktorým sa SR podieľa na financovaní 7. RP (v mil. EUR)	18,50	33,04	40,13	36,65	40,27
Objem prostriedkov získaný Slovenskou republikou (v mil. EUR)	4,39	8,84	6,55	5,69	7,27
Koeficient návratnosti Slovenskej republiky	0,24	0,27	0,16	0,16	0,18

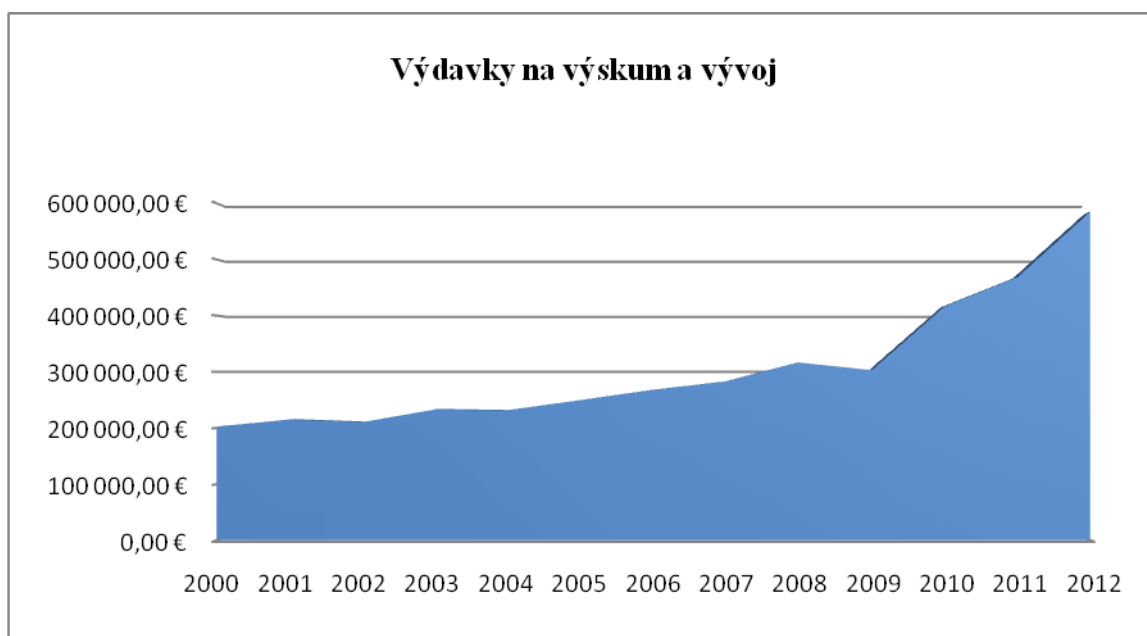
Zdroj: Ministerstvo financií SR

Graf č. 1: Vývoj podielu celkových výdavkov na výskum a vývoj z HDP b. c. v r. 2000 - 2012

Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf č. 2: Vývoj výdavkov na výskum a vývoj v SR v rokoch 2000 - 2012 (v tis. EUR)

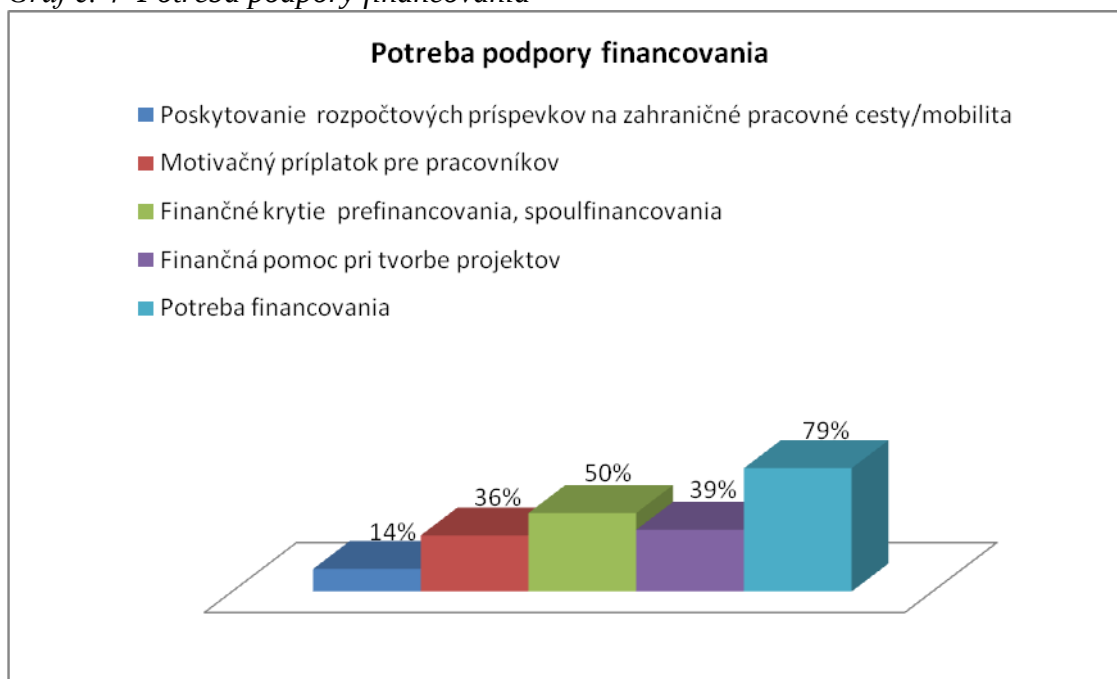
Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf č.3 Lokalizácia vysokých škôl podľa krajov

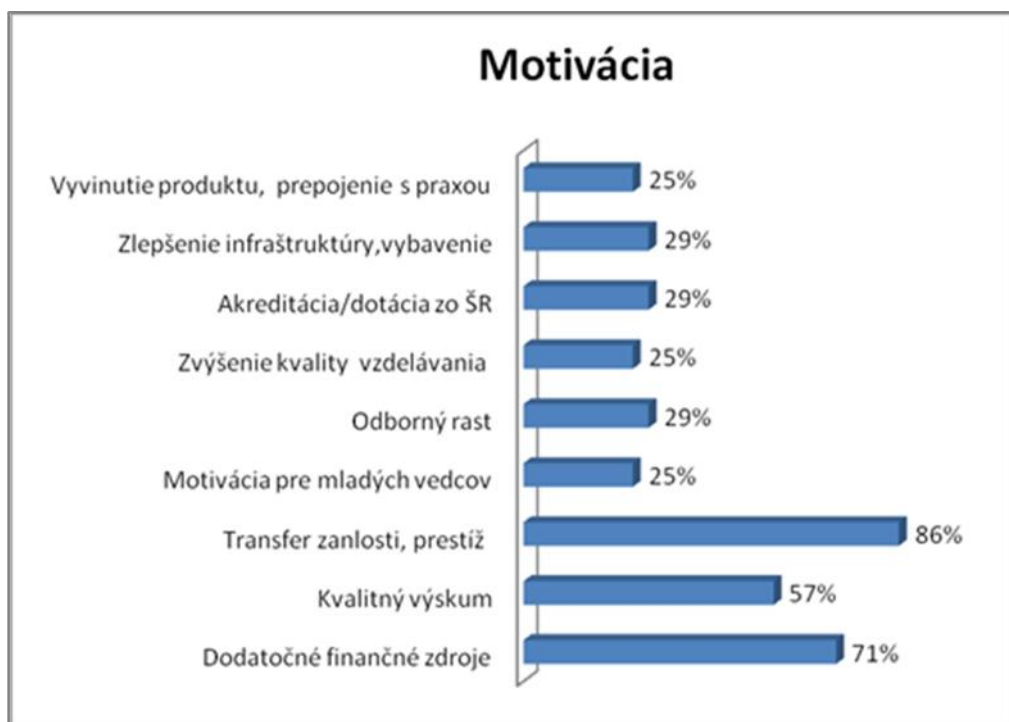
Zdroj: Štatistický úrad SR

Graf č. 4 Potreba podpory financovania

Zdroj: Spracované NKÚ SR z vykonaného prieskumu na vybraných fakultách

Graf č. 5: Čo motivuje verejné vysoké školy k účasti na zahraničných výskumných projektoch?

Zdroj: Spracované NKÚ SR z vykonaného prieskumu na vybraných fakultách

Príloha č. 3

Zoznam odporúčaní uvedených v protokoloch a záznamoch NKÚ SR o výsledku kontroly v 19 vybraných fakultách verejných vysokých škôl

V rámci vykonaných kontrol NKÚ SR na 19 vybraných fakultách verejných vysokých škôl bolo prijatých 31 odporúčaní, ktoré boli zaradené do 8 oblastí v oblasti kontroly, financovania, nastavenia procesov, motivácie, ľudských zdrojov, informovanosti a prenosu dobrej praxe.

Kontrola

1. Vykonávať dôslednejšiu kontrolu financovania projektov pre zabezpečenie prehľadnosti.
2. Zaviesť plánovanie a hodnotenie vnútornej kontrolnej činnosti.
3. Vypracovať internú smernicu, ktorá by upravila výkon vnútornej kontroly.

Financovanie

4. Venovať zvýšenú pozornosť pri predkladaní údajov o úspešnosti domácich a zahraničných grantov k rozpisu dotácií.
5. Zaviesť systém spolufinancovania zahraničných vedecko-výskumných projektov s ohľadom na očakávané zmeny pravidiel nového rámcového programu pre výskum a technický rozvoj po ich zverejnení (úroveň MŠVVŠ SR).

Nastavenie procesov

6. Aktualizovať interné predpisy fakulty a univerzity.
7. Vypracovať vnútroorganizačnú smernicu na úrovni univerzity a fakulty, ktorá by určovala pravidlá a podrobný postup v procese vyhľadávania, prípravy a financovania jednotlivých typov projektov.
8. Upraviť organizačný poriadok a štatút fakulty na skutočné potreby fakulty.
9. Vypracovať internú smernicu, ktorá by upravila podrobný postup prípravy a realizácie výskumných grantov zo zahraničia.
10. Dopracovať systémovú podporu riešiteľom projektov (domácich aj medzinárodných) a definovať pravidlá, ktoré by zahrňovali financovanie prípravných fáz projektov, právnu podporu, financovanie patentov a ochranných známk. Súčasne je potrebné posilniť kapacity oddelenia pozostávajúce z odborníkov/ administrátorov venujúcich sa sledovaniu grantových výziev, hľadaniu vhodných partnerov, so skúsenosťami s vypracovávaním grantových prihlášok spĺňajúcich všetky potrebné náležitosti a v neposlednom rade aj profesionálne grafické a marketingové oddelenie, ktoré by malo byť štandardnou súčasťou podpory diseminačných a podporných aktivít súvisiacich s projektovou činnosťou.
11. Vypracovať vnútroorganizačný predpis na úrovni univerzity a fakulty, ktorý by určoval pravidlá v procese vyhľadávania, prípravy a financovania projektov financovaných zo zahraničných grantov.

12. Pravidelne aktualizovať strategický plán vedy, výskumu a vývoja fakulty/univerzity v nadväznosti na zmeny štátnej vednej a technickej politiky, resp. priority na EÚ úrovni.
13. Na úrovni univerzity spresniť kritéria pre klasifikáciu projektov na vedecko-výskumné, vzdelávacie a iné pre potreby ich vykazovania a hodnotenia.
14. Na úrovni univerzity zaviesť kvantitatívne indikátory na meranie efektívnosti medzinárodných vedecko-výskumných projektov.
15. Spresniť kritériá pre klasifikáciu projektov na vedecko-výskumné, vzdelávacie a iné pre potreby ich vykazovania a hodnotenia.

Motivácia

16. Zamerať sa na zlepšenie podmienok a motiváciu aktívnych pedagogicko – vedeckých zamestnancov a doktorandov s cieľom stabilizovať kvalifikovaných odborníkov ako interných zamestnancov.

Ľudské zdroje

17. Hľadať možnosti pre odborný rast doktorandov formou zahraničných stáží a krátkodobých študijných pobytov.
18. Prijat' opatrenia, ktoré by zastavili klesajúci trend počtu študentov na fakulte.
19. Zlepšiť informovanosť na internetovej stránke univerzity a fakulty pre odbornú a laickú verejnosť v slovenskom jazyku, keďže podrobnejšie informácie o zameraní projektov sú uverejnené iba v anglickom jazyku na samostatne založených internetových stránkach. .
20. Vyčleniť ľudské a finančné zdroje na vytvorenie podporných štruktúr, použiteľných na riešenie administratívnych a finančných otázok pri príprave návrhov medzinárodných výskumných projektov a právnych konzultácií v otázkach autorských práv a prípravy konzorciálnych dohôd.
21. Vyčleniť personálne a finančné zdroje na vyhľadávanie a získavanie zahraničných výskumných grantov.
22. Vytvoriť priestor z materiálneho i časového hľadiska a motivovať vedecké osobnosti univerzity, aby sa uchádzali o medzinárodné granty.
23. Personálne zabezpečiť pracovnú silu na administratívne práce pri projektoch zo zahraničných grantov.

Zdroje informácií, informovanosť

24. Zaviesť automatické notifikácie pre aktívne vyhľadávanie nových možností čerpania finančných prostriedkov zo zahraničia.
25. Zaviesť automatizované systémy prenosu informácií o zahraničných grantových výzvach na úrovni MŠVVaŠ SR, Agentúry na podporu výskumu a vývoja a jednotlivých verejných vysokých škôl a univerzít.

26. Centrálne zakupovať elektronické výskumné zdroje (e-books, elektronické databázy časopisov, kolekcie J-Store a pod.), čo by viedlo aj k výrazným finančným úsporám v celom rezorte školstva.
27. Zlepšiť zverejňovanie plánovania budúcich výziev – zintenzívniť zverejňovanie medzinárodnej výskumnej spolupráce cez Agentúru na podporu výskumu a vývoja.
28. Zmluvy, správy realizovať aj v štátnom jazyku.

Prenos dobrej praxe

29. Zlepšiť prenos dobrej praxe v oblasti riešenia projektových žiadostí, s cieľom zabezpečiť ich vyššiu úspešnosť pri predkladaní zahraničným agentúram (donorom).
30. Zlepšiť systém prenosu know-how s cieľom zvýšenia jeho kvality - zabezpečiť školenia (tréninky) pre pracovníkov vedy a výskumu, prípadne zorganizovať celoslovenskú konferenciu v tejto oblasti a tieto aktivity by mohlo zabezpečovať MŠVVaŠ SR, prípadne APVV.
31. Pri výbere zahraničného grantu skúmať využiteľnosť projektu pre následné, resp. budúce využitie výsledkov v praxi.

Príloha č. 4
Zoznam skratiek

RP	Rámcový program Európskej únie pre výskum, vývoj a demonštračné aktivity a program EUROATOM
APVV	Agentúra na podporu výskumu a vývoja
CVTI	Centrum vedecko-technických informácií
EÚ	Európska únia
EUR	Euro (kód platidla vytvorený podľa normy ISO 4217)
FCHPT STU	Fakulta chemickej a potravinárskej technológie Slovenskej technickej univerzity
HDP	Hrubý domáci produkt
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MŠVVaŠ SR	Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
NITT SK	Národná infraštruktúra pre podporu transferu technológií na Slovensku
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky
SARIO	Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu
SPU	Slovenská poľnohospodárska univerzita
SR	Slovenská republika
STU	Slovenská technická univerzita
ŠR	Štátny rozpočet
TU	Technická univerzita
UK	Univerzita Komenského